

СТАНОВИЩЕ

от проф. д-р Йоланда Зографова

за дисертационен труд на Женья Емилова Милушева на тема

„Емоционална регулация и поведение във виртуалните социални мрежи”

за присъждане на образователна и научна степен "Доктор" по научна
специалност 3.2. "Психология"

В разгърнатата структура от осем глави, дисертационният труд на Женья Милушева представлява многостранно изследване на емоционалната експресивност, емоционалната регулация и поведението във виртуалното пространство. Подобна проблематика не само е актуална в научноизследователски план, но е съществен компонент от всекидневния живот на съвременния човек.

Първите четири глави на труда са посветени на теоретичните подходи при изследванията на емоционалната експресивност, на емоционалната регулация, видовете емоционална регулация, както и културните различия в емоционалната регулация, а и мястото ѝ при участието в социални мрежи.

Безспорно е, че те имат своята важна роля и взаимовръзки с адаптацията и психичното здраве, тъй като емоционалността и проявите ѝ могат да нарушат или балансират взаимоотношенията, могат да представят негативно или напротив, да донесат печалби за имиджа на дадена личност.

Специално внимание докторантката отделя на модела на Дж. Грос за емоционална регулация, в чийто център са когнитивните оценки и процеси и използването на стратегии за промяна на емоционалната реакция. Моделът се използва в дисертационното изследване за анализ на емоционалната експресия и регулацията на процеса във виртуалното

пространство. Трета глава акцентира върху когнитивната емоционална регулация и различните идеи в това поле, като за изследването изборът е върху модела на Гарнефски и кол., приет от докторантката като най-релевантен относно стратегиите за когнитивна регулация на емоциите.

Литературният обзор обхваща когнитивните стратегии от гл.т. и на тяхната адаптивност за личността. Адаптивните и неадаптивните стратегии са анализирани и в тяхната конкретна реализация в различните варианти на позитивно-негативен континуум на реакции и справяне със ситуации.

Логично е включена част за връзката между когнитивната регулация и поведението в мрежите. Всъщност тя е измежду важните аспекти на работата - в крайна сметка от взаимозависимостите на емоционални механизми и поведение зависи до голяма степен успеха на една или друга личностна стратегия, както и проявите и контактите онлайн. Отбелязана е сериозната негативна връзка между когнитивните изкривявания и агресивното поведение. А това е и добре известна предикторна зависимост и в реалното поведение - между когнитивни изкривени, неточни възприемания, изводи, заключения и реакциите на личността.

В отделна глава от теоретичната част на дисертацията е разглеждана емоционалната регулация на поведението във виртуалните мрежи в изследователското поле. Търсят се отговори на въпроси около причините за широкото присъствие на хората в социалните мрежи и отделянето за това все по-дълго време. В теоретичния обзор се свързва логично търсенето и реализирането на емоции в социалните мрежи и насочването им спрямо близки хора и в този виртуален контекст. Посочено е, че това обхваща и поведението като активира контакти и изразяване на собствените емоции. Представен е широк кръг изследвания в дискутираната сфера като напр. връзката на автентично себепредставяне и положителни поведенчески резултати или относно сходството на личностните черти във виртуалния и в реалния свят, връзката между продължителността на времето, прекарвано във Фейсбук и влиянието ѝ върху депресивността, личността и т.н. Не са пропуснати и най-негативните ефекти, свързани с прекомерното

пребиваване в Интернет, вкл. в социалните мрежи, и предизвикващи суицидни, автоагресивни и депресивни симптоми, мисли и действия. Цялата теоретична част показва висока компетентност, анализаторски поглед върху дискутираната сфера и същевременно синтезирано познание в една не твърде разработена проблематика, особено у нас.

На основата на изчерпателния анализ на състоянието на проблематиката и представяне на изследванията в тази област, докторантката извежда теоретичния си модел и изгражда своя дизайн на емпиричното изследване.

Формулирани са няколко цели и съответно няколко задачи. В тях се обхващат всички планирани аспекти на емпиричното изследване. Бих препоръчала целта да бъде по-общо поставена, така че да не се разбива на отделни цели, припокриващи самите задачи. Целта би трябвало да е по-обща постановка, спрямо която да се издигат задачи и хипотези.

На базата на литературния обзор са извлечени основни групи променливи, на които се базира изследването “личностни характеристики, емоционална експресивност, стратегии за емоционална регулация, стратегии за когнитивна емоционална регулация, променливи, изразяващи различни видове поведение в социалните мрежи и удовлетвореността от живота.”

Положителен факт е, че Женя Милушева осигурява широка обосновка на издигнатите хипотези. Цялостното последователно изложение на получените

резултати ги представя коректно, вкл. в табличен вид с използвани

релевантни статистически методи за обработка и анализ. Обобщението на

резултатите според поставените хипотези както и данните от литературата е значима част в дисертацията.

Открити са взаимозависимости относно личностни черти, проявявани виртуално и в реалността, Ако се предположи обаче, че едва ли става дума за пълно разминаване на приятелските връзки - онлайн и наяве, то тогава как се

обяснява фактът, че “по-малката склонност да се вземат решения на база на съвети от приятелите в социалните мрежи има най-висока стойност сред предикторите на удовлетвореността “ и че са най-удовлетворени тези, които не са склонни да взимат съвети от приятели в социалната мрежа? При положение, че популярността и личностните им характеристики са проявяващи се феномени сред приятелите.

В дисертацията се прави сериозен опит за профилиране изучаваните поведения спрямо емоционалната експресия и формите на емоционална регулация. Анализират се влияния на емоционалността върху поведения, проявявани във виртуалните социални мрежи като “Издаване на мнения, Артистично себепредставяне, Споделяне на опит и преживявания, Общуване”.

Обобщенията, детайлната интерпретация на данните, съчетана с самокритичен авторски поглед на потвърдените, но не достатъчно силно и значимо хипотези са друг силно позитивен момент в дисертацията на Милушева. Донякъде звучи противоречиво, че положителната експресивност е свързана с почти всички поведения, но и катастрофалното мислене е положително свързано с почти всички поведения.

Интересни са резултатите около повече изразяваните емоции от мъже, в сравнение с женската експресивност, поне в дадената извадка.

Полезен и разнопосочен анализ върху някои от по-различните резултати, в сравнение с предишни проучвания, което показва, че докторант Милушева владее не само познавателно обсъжданата феноменология, но и гъвкаво успява да прецени новополучените конфигурации от взаимовръзки на променливите, включени в изследването. Това се проявява особено при анализите на едновременното реализиране на едни и същи стратегии като неадаптивни, но и с някои аспекти, като адаптивни.

Недостатъчните стойности на предиктивност на изследваните емоционални експресивности по отношение на поведенията може и да се обясняват с частичната неавтентичност поради социално себепредставяне, но как би

могло да се отграничи и неавтентичното себепредставяне в много реални социални ситуации! Така че, бих отбелязала, че данните са полезни, наред с изследването и неговия модел, доколкото разширяват познанието в сферата на виртуалното общуване и изразяване на емоции. Препоръката ми е при едно бъдещо продължение в тази насока да се проучват взаимозависимостите между личностни особености и виртуални поведения с цел оформяне на личностни профили, характерно проявяващи се в Мрежата. Биха били релевантни характеристики, повече свързани с различни социални активности и поведения, както и други особености на личността като конформизъм, самочувствие, самореализация и т.н.

Приносните моменти би трябвало да бъдат очертани по-ясно и по-конкретно. Така представени, те не очертават ясно наистина постигнатото в дисертацията. Смятам, че това преди всичко са изведеният оригинален модел на изследването, адаптираните и приложени за пръв път методики, получените нови, в много отношения досега непознати факти, полезни за изграждане на по-нататъшна изследователска програма, както и такава за превенция и интервенция на проблемното поведение в социалните мрежи.

Авторефератът отразява съдържанието на дисертационния труд.

Докторантът има 7 научни публикации по темата на дисертацията, като 5 са в съавторство, 2 - самостоятелно.

В заключение, на основата на безспорните високи качества на представения дисертационен труд, без колебание предлагам на уважаемото Научно жури да присъди научната и образователна степен "Доктор" на Женя Милушева.

18.12.2019

Проф. д-р Йоланда Зографова